

Јавно предузеће
„Палић-Лудаш“

ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ПРЕДЕЛОМ ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА „СУБОТИЧКА ПЕШЧАРА” ЗА 2023. ГОДИНУ

Палић, новембар 2022. година

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број: 353-02-4229/2022-04

Датум: 30.12.2022. године

Немањина 22-26

Београд

Министарство заштите животне средине, државни секретар Сара Павков по Решењу о овлашћењу број 021-01-37/22-09 од 10.11.2022. године, на основу члана 54. став 4. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21) и члана 23. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18-др. закон и 47/18), даје

САГЛАСНОСТ

на

Програм управљања
Пределом изузетних одлика „Суботичка пешчара” за 2023. годину

Образложење

Јавно предузеће „Палић Лудаш”, Палић, коме је чланом 8. Уредбе о заштити Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара” („Службени гласник РС”, бр. 127/03 и 113/04) поверено управљање тим заштићеним подручјем, доставило је дописом број 880/2022 од 15.11.2022. године, Министарству заштите животне средине Програм управљања Пределом изузетних одлика „Суботичка пешчара” за 2023. годину на сагласност (у даљем тексту: Програм управљања). Одлуку о усвајању Програма управљања донео је Надзорни одбор Јавног предузећа „Палић Лудаш”, Палић, на седници, одржаној 14. 11. 2022. године.

У складу са сугестијама датим од стране Министарства заштите животне средине, 30.12.2022. године достављен је коригован Програм управљања, на који Министарство заштите животне средине даје сагласност.

На Програм управљања дата је сагласност, имајући у виду да исти садржи приоритетне задатке, организационе и материјално-финансијске претпоставке и елементе за обављање послова управљања, односно циљеве заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање, детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социо-економског развоја, приказ конкретних послова на изради и доношењу управљачких докумената, приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава, а у складу са Законом о заштити природе, Уредбом о заштити Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара”, Плана управљања за период 2021-2030. године и Решењем о условима заштите природе Министарства заштите животне средине (број 353-02-03035/2022-04 од 8.12.2022. године).

Јавно предузеће „Палић Лудаш”
Јавно предузеће „Палић Лудаш”
Палић
Јавно предузеће „Палић Лудаш”

Број 21

Датум: 12. 01. 2023. год.
Палић - Палић - Палић - Палић

I УВОД

Основ за израду овог програма је Уредба о заштити предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ („Службени гласник РС“ бр. 127/2003, 113/2004), а у складу са Законом о заштити природе, члан 54. и нацртом Плана управљања заштићеним подручјем Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ за период 2021 – 2030 (Предлог Плана управљања је након јавног увида и предвиђене законске процедуре – достављен Министарству заштите животне средине на давање сагласности) – Решење о условима заштите природе за израду Плана управљања ПИО „Суботичка пешчара“ за период 2021 – 2030 године Покрајинског завода за заштиту природе број 03-1172/2 од 01.06.2020. године), као и Решење о условима заштите природе за израду Годишњег програма управљања заштићеним подручјем Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ за 2023. годину (до окончања припреме Програма, решење о условима заштите природе Управљач није добио, иако је захтев послат Министарству заштите животне средине на време – 18. августа 2022. године).

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Главни циљеви и задаци оквирно су одређени нацртом Плана управљања заштићеним подручјем Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ за период 2021 – 2030 (Сагласност Министарства заштите животне средине број 353 – 02 – 2989/2021 – 04 од 05.01.2022. године и Решење о условима заштите природе за израду Плана управљања ПИО „Суботичка пешчара“ за период 2021 – 2030 године Покрајинског завода за заштиту природе број 03-1172/2 од 01.06.2020. године) и према до сада реализованим активностима датим у Извештајима о остварењу програма управљања ПИО „Суботичка пешчара“ претходних година почев од 2011. године.

- Континуирано развијање и унапређивање чуварске службе, базе података и презентације заштићеног подручја.
Наставак развоја и унапређења рада службе кроз додатну едукацију чувара од стране стручне службе (чувари поседују потврду о положеном стручном испиту, у складу са Правилником о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014). Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања. Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко – и етно – туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе уз даље уређивање Визиторског центра „Лудаш“, као централног места за посетиоце за сва заштићена подручја којима управљамо.
- Спровођење приоритетних мера активне заштите природе (сузбијање инвазивних врста – *Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia* и зарастања чистина) кроз наставак досадашњих пројеката ревитализације и реинтродукције – локалитет *Крчевине*, *долина Киреша*, *хранилиште* за грабљивице), кроз рад чуварске и стручне службе; мере активне заштите угрожених врста – птице – орао белоребан (*Haliaeetus albicilla*), црна рода (*Ciconia nigra*), еја ливадарка (*Circus pygargus*), мишар (*Buteo buteo*), гавран (*Corvus corax*), орао крсташ (*Aquila heliaca*), црни орао (*Aquila clanga*), синоним је *Clanga clanga* (орао клокоташ), модроврана (*Coracias garrulus*), осичар (*Pernis apivorus*), слепо куче (*Spalax leucodon*), пешчарска перуника (*Iris humilis*), шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), мала саса (*Pulsatilla pratensis* ssp. *nigricans*) мочварни мравник (*Phengaris teleius*), кроз рад чуварске и стручне службе и кроз сарадњу на пројектима са Покрајинским заводом за заштиту природе, Удружењем љубитеља природе „Riparia“, научноистраживачким институцијама и установама, као и појединим истраживачима).

- Наставак сарадње са Покрајинским заводом за заштиту природе у овире пројекта „Ревитализација уништених и деградираних природних вредности на Суботичко – Хоргошкој пешчари“ и то на пројекту „Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте *Spermophilus citellus* (текуница)“ – наставак збрињавања јединки текуница са катастарских парцела у атару села Чантавир (ван заштићеног подручја) на простор ПИО „Суботичка пешчара“
- Наставак и проширење пројекта ревитализације кроз рад на ревитализацији пашњака (претварање ораница у пашњаке), уз валоризацију редовним кошењем или испашом – стимулација традиционалних видови коришћења (парцеле у I, II и III степену заштите).
- Континуирани рад на усклађивању начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих станишта и екосистема кроз сарадњу са корисником шума – ЈП „Војводинашуме“ на спровођењу услова заштите природе у активностима коришћења и гајења шума.
- Смањивање директног антропогеног притиска (појачана контрола кретања и активности у заштићеном подручју у режиму I и II степена заштите на локалитетима *Јасеновачка шума* и *Тресетиште*) кроз појачан стални надзор чуварске службе и одржавање ознака о забрани приступа, а у оквиру рада чуварске службе.
- Наставак едукације локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности, кроз организовање активности на кошењу и крчењу чистина
- Оснивање *Савета корисника заштићеног подручја* (у складу са чланом 68а Закона о заштити природе), а у циљу међусобне сарадње на заштити и одрживом коришћењу природних вредности и ресурса, као и обезбеђивања интереса локалног становништва и других корисника заштићеног подручја.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

A. 1.1. Чување

Чување и надзор у заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ се у континуитету спроводи у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Активности спроводје четири чувара која су организована у јединствену чуварску службу управљача (свим чуварима је у службеној легитимацији, у рубрици „напомена“ наведено да су чувари и у ПИО „Суботичка пешчара“).

Чуварска служба управљача сарађује са осталим корисницима простора и у координацији је са њиховим чуварским службама:

- Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица (6 извршилаца лугара и ловочувара)

Чувари заштићеног подручја надгледају спровођење режима заштите (контролишу на терену забрану приступа локалитетима у првом степену заштите, контролишу промену намене на парцелама – нпр. преоравање ливада, спречавају крађе заштићених врста биљака и животиња, криволов и крађу дрвета у сарадњи са Шумском управом, а у складу са чланом 110. Закона о заштити природе), намену и коришћење површина од стране свих корисника простора, као и посетилаца са акцентом на надзор поштовања услова заштите природе. Чувари ће кроз **теренски дневник** и даље да извештавају о свим променама, као и о предузетим радњама (**теренски записник** – прекид или забрана радова, налог за довођење у претходно (првобитно) стање, комуникација са корисницима). Стручна служба и даље прати стање, подноси пријаве инспекцији, или судији за прекршаје и координира праћење

поштовања услова заштите природе. И током 2023. године ће се наставити даља стандардизација ових послова.

Чувари на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ – су **Ото Секереш** – има Јединствени регистарски број чувара **0011** (број уверења и датум издавања уверења: 152-02-305/2015-17 од 06.07.2015.) и **Саша Вујић** – Јединствени регистарски број чувара **0324** (број уверења и датум издавања уверења: 152-02-93/2016-17 од 08.03.2016.). Чувари имају израђене службене легитимације чувара заштићеног подручја у складу са Правилником о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 97/2015). Чувари поседују службену одећу и обућу, са одговарајућим обележјима – лого заштите природе и лого заштићеног подручја, у складу са Правилником о службеној одећи, односно униформи чувара у националним парковима и заштићеним подручјима („Службени гласник Републике Србије“ број 105/2020).

– Средства су намењена за бруто зараде чувара и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	1.600.000,00
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	100.000,00
Буџет јединице локалне самоуправе	430.000,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	649.320,04
Укупно	2.779.320,04

- Средства су намењена за остале трошкове чуварске службе (гориво, регистрације аута, одржавање возила – званични сервис, резервни делови за возила, поправка амфибије, кровни носач за Lada Nivu (1 комад), гуме за теренско возило (3 комада), лаптоп рачунар за шефа чуварске службе (1 комад), мобилни телефон са Андроид системом (1 комад), телескоп са штапом и триподом (1 комад), делови униформе за два чувара (замена истрошених), гумена чизма са неопренском поставом (1 комад)) и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	996.404,00
Сопствени приходи од обављања делатности	249.101,00
Укупно	1.245.505,00

Планирано је да у току 2023. године, стручна служба управљача континуирано ради на пословима управљања заштићеним подручјем кроз: израду Програма управљања за 2024. годину, извештаја о остваривању програма управљања за 2023. годину, израду пројекта мера активне заштите природе (Крчевине, Хранилиште, ревитализација станишта) и програма динамике активности на управљању популацијама строго заштићених врста (шафрањика, слепо куче), као и на програму реинтродукције врсте текуница – *Spermophilus citellus*, односно, праћењу стања већ спашених и пренешених јединки, као и нставку збрињавања са катастарских парцела у атару села Чантавир (ван заштићеног подручја) на простор ПИО „Суботичка пешчара“.

- Средства су намењена за бруто зараде осталог особља запосленог код управљача, као и за материјалне трошкове Републичке административне таксе за потребе издавања решења о условима заштите природе/ мишљења Покрајинског завода за заштиту природе (и дозвола, сагласности, мишљења, услова других институција) и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	80.000,00
Сопствени приходи од обављања делатности	25.000,00

Буџет јединице локалне самоуправе	1.038.000,00
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	798.272,92
Укупно	1.941.272,92

Средства су намењена за остале трошкове стручне службе – набавку екстерног хард диска великог капацитета, бежичног миша за лаптоп као и за набавку три комплета униформи (летња и зимска) и три пара ципела (летњи и зимски пар) и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	76.000,00
Сопствени приходи од обављања делатности	19.000,00
Укупно	95.000,00

1.2. Одржавање

Управљање отпадом

И током 2023. године су планиране уобичајене активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: код „Тресетишта“ (двонедељном динамиком), код „Мајдана“ (двонедељном динамиком) и превоз смећа до сабирног центра који је лоциран на Палићу и где га даље преузима надлежна комунална служба. Ове активности (организовање, сакупљање и одношење) реализује чуварска служба током редовних обилазака терена и повремено, кроз организоване активности са другим запосленим у предузећу, локалним становништвом и удружењем планинара и љубитеља природе. Будући да се ово заштићено подручје граничи са Републиком Мађарском, тачније, Европском унијом и током 2022. године је евидентирана појава великог броја миграната. Континуирано присуство енормног броја људи на терену, гажење и одлагање отпада је изазвало и изазива велику штету на стаништима строго заштићених и заштићених врста (одложене огромне количине смећа, угажен терен). Штета се санира у континуитету и активности ће бити настављене и у 2023. години.

- Средства су намењена за трошкове сакупљања и одвожења отпада, као и за набавку цакова за смеће, заштитних рукавица и дезинфекционог средства и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	200.000,00
Остала средства (Буџет АПВ)	50.000,00
Укупно	250.000,00

Одржавање постојећег мобилијара

И током 2023. године је планирана поправка (замена носача, лакирање, фарбање) едукативних табли, канти, осматрачница дуж едукативних стаза и штале за козе и овце. То је континуална активности управљача, будући да се мобилијар уништава и пропада током година и да се едукативне и инфо – табле уништавају недељном динамиком и чешће. Управљач ће током 2023. године проценити да ли има смисла улагати у обнову и одржавање постојећег мобилијара, будући да се евидентира значајно повећање присуства миграната на терену, који деценирају комплетан мобилијар, укључујући и вештачке дупље од дрвета за модровране и друге птице, које управљач поставља на заштићена подручја, у циљу спровођења мера активне заштите врста.

1.3. Обележавање

Обележавање је континуирана активност коју управљач реализује по важећим прописима, у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник Републике Србије”, број 30/92, 24/94 и 17/96). Током 2023. године се планира обнављање уништених ознака граница и табли на улазним тачкама у ПИО „Суботичка пешчара“, као и обнова табли забране приступа на деловима заштићеног подручја са режимом заштите првог степена (које се стално оштећују, или уклањају). Планирана је постављање едукативних – информативних табли дуж пешачке стазе у овом заштићеном подручју. Предвиђене су две табле већих димензија – на почетку и на крају стазе, као и 10 мањих табли, дуж стазе. Текстови и садржај табли су израђени још 2020. године, међутим, с обзиром да се нису стекли услови (мигрантска криза и стално уништавање едукативних табли и кориштење истих као алат, за потребе копања и облагања илегалних тунела између Републике Србије и Републике Мађарске, као и за потребе ложења ватре), управљач није поставио наведене едукативне табле током 2022. године. Упитно је да ли ће планирано бити реализовано 2023. године.

Рад на развијању базе података (катастар, ГИС и др.)

Наставак развијања базе података – активност која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања кроз рад на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић – Лудаш”. И током 2023. године акценат ће бити стављен на унос и обраду података који се односе на станишта строго заштићених и заштићених врста; површине под инвазивним врстама, као и упоредну анализу података који се односе на дугогодишње пројекте. Будући да је идеја да сваки пројекат добије свог координатора у стручној и чуварској служби заживела, систематично ће се и даље радити на сакупљању свих података и спровођењу упоредних истраживања у односу на успешност реализације пројекта. На тај начин ће се видети тренд, тачније, колико су ефикасне активности на мерама активне заштите природе (станишта и таксона). С обзиром да је управљач сада технички добро опремљен (Trimble Geo 7 GPS са антеном, Trimble TDC 100 ручни GPS, Garmin ручни GPS и чланови чуварске и стручне службе су похађали обуку за рад у одговарајућим програмима (QGIS бесплатан савремени GIS програм), током 2023. године се планира наставак интензивног рада на обиласку терена, картирању, уносу података у базу и обради наведених података.

Завод за заштиту природе Србије је израдио платформу за унос података у вези са заштићеним и строго заштићеним врстама биљака, животиња и гљива, која је доступна управљачима (апликација „Теренска“, доступна на „Google Play Store – у“. За наведено је неопходна опрема (материјално исказано у „додатни трошкови чуварске службе“), као и одговарајућа апликација (софтвер). Предвиђена је набавка и других корисних апликација и услужних програма за мобилни телефон, како би се чуварима што више олакшала комуникација на терену, као и активности на мониторингу и праћењу стања.

Поред овога, управљач ће наставити развој географског информационог система (ГИС) као до сада, кроз своје пројекте. Планирано је и стручно усавршавање за чуварску и стручну службу – интерна обука у вези са применом ГИС алата.

- Средства су намењена за годишњу накнаду за коришћење АГРОС сервиса (Trimble Pivot Platform софтвера) – за креирање корекција (GPS/GLONASS) током мерења са GPS апаратом Trimble Geo 7 (до центиметарске тачности) и набавку софтвера GRIDER за трансформацију координата и накнаду услуге Е-катастра и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Сопствени приходи од обављања делатности	93.157,50
Укупно	93.157,50

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно – историјским вредностима

- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица води податке о непокретним културним добрима и евидентираним добрима на подручју и прописао је мере за њихову заштиту. Управљача нема сазнања да ли и током 2023. године Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица и даље планира активности на извођењу археолошког рекогносцирања терена на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“. До израде овог програма, управљач није добио информацију. У случају да је наставак истраживања и рекогносцирања терена планиран, управљач ће, свакако, пружити логистичку подршку.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства. У случају да се укаже потреба за ангажовањем чуварске, или стручне службе – активност ће се реализовати у оквиру редовних активности управљача.

3. Управљање природним ресурсима

1) Мониторинг – праћење стања

И наредне, 2023. године ће се наставити сарадња са Националним парком „Кишкуншар“ из Мађарске на развијању униформног система мониторинга, кроз појачано праћење стања таксона који се у Мађарској налазе на листи Natura 2000 врста. Као и на другим заштићеним подручјима којима управљамо, досадашњим активностима су утврђене значајне врсте које се налазе са обе стране границе, а направљен је и план и динамика праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста (у изради је, бројни истраживачи долазе у континуитету на заштићено подручје да прикупљају податке), али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. Наша предложена листа за мониторинг представља списак од 7 биљних врста, 2 врсте инсекта, 1 представник риба, 4 водоземца, 1 врста гмизавца, 51 таксона птица и 11 таксона сисара, све је у складу и са *Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*. Врсте које су у континуитету праћене протеклих година су обухваћене наведеном листом.

У случају да је планирана обука за управљаче у вези са Natura 2000 мрежом, управљач ће, свакако, учествовати са представницима своје стручне и чуварске службе. Такође, када буде финализована апликација за унос таксона, коју креира завод за заштиту природе, управљач ће, свакако, проћи обуку и у континуитету уносити податке.

Рбр.	Назив	Народни назив (српски)	Народни назив (мађарски)	IUCN
1	<i>Centaurea sadlerana</i>	зечина, козја брада, Седлеров различак	sedler imola	
2	<i>Astragalus dasyanthus</i>	вунасти козинац	gyapjas csüdfű	
3	<i>Cirsium brachycephalum</i>	краткоглавичаста паламида	kisfészku aszat	Least Concern - LC
4	<i>Colchicum arenarium</i>	мразовац пешчарски	homoki kikerics	Least Concern - LC
5	<i>Dianthus diutinus</i>	пешчарски каранфил	tartós szegfű	Endangered B1 - EN
6	<i>Iris arenaria</i>	пешчарска перуника	homoki nőszirm	
7	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	Шварценбергова боквица	erdélyi útifű	
	Insecta			
1	<i>Lycaena dispar rutila</i>		nagy tűzlepke	
2	<i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	мочварни мравник	vérű-hangyaboglárka	Near Threatened - NT

	Ihtiofauna			
1	<i>Misgurnus fossilis</i>	чилов	réti csík	Least Concern - LC
	Batrahofauna			
1	<i>Hyla arborea</i>	гаталинка	zöld levelibéka	Least Concern - LC
2	<i>Pelobates fuscus</i>	жаба чешњача	barna ásóbéka	Least Concern - LC
3	<i>Rana dalmatina</i>	шумска жаба	erdei béka	Least Concern - LC
4	<i>Triturus dobrogicus</i>	подунавски мрмољак	dunai göte	Near Threatened - NT
	Herpetofauna			
1	<i>Emys orbicularis</i>	барска корњача	mocsári teknős	Lower Risk/near threatened - LR/NT
	Ornitofauna			
1	<i>Acrocephalus paludicola</i>	источни трстењак	csíkosfejű nádiposzáta	Vulnerable A2c - V
2	<i>Alauda arvensis</i>	пољска шева	mezei pacsirta	Least Concern - LC
3	<i>Alcedo atthis</i>	водомар	jégmadár	Least Concern - LC
4	<i>Anas (Spatula) querquedula</i>	грогодовац	bőjti réce	Least Concern - LC
5	<i>Anthus campestris</i>	степска трепетљика	parlagi pityer	Least Concern - LC
6	<i>Ardea purpurea</i>	сирвена чапља	vörös gém	Least Concern - LC
7	<i>Ardeola ralloides</i>	жута чапља	üstökös gém	Least Concern - LC
8	<i>Athene noctua</i>	кукумавка	kuvik	Least Concern - LC
9	<i>Aythya ferina</i>	риђоглава патка	barátréce	Least Concern - LC
10	<i>Aythya nyroca</i>	патка њорка	cigányréce	Near Threatened - NT
11	<i>Botaurus stellaris</i>	водени бик	bölgmbika	Least Concern - LC
12	<i>Caprimulgus europaeus</i>	легањ	európai lappantyú	Least Concern - LC
13	<i>Carduelis cannabina</i>	конопљарка	kenderike	Least Concern - LC
14	<i>Chlidonias hybrida</i>	белобрка чигра	fattyúszerkő	Least Concern - LC
15	<i>Chlidonias niger</i>	црна чигра	kormos szerkő	Least Concern - LC
16	<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	fehér gólya	Least Concern - LC
17	<i>Circus aeruginosus</i>	еја мочварица	barna rétihéja	Least Concern - LC
18	<i>Circus pygargus</i>	еја ливадарка	hamvas rétihéja	Least Concern - LC
19	<i>Coracias garrulus</i>	модроврана – златоврана	európai szalakóta	Near Threatened - NT
20	<i>Coturnix coturnix</i>	препелица	fűj	Least Concern - LC
21	<i>Crex crex</i>	правац	haris	Least Concern - LC
22	<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	vörös vércse	Least Concern - LC
23	<i>Galerida cristata</i>	ћубаста шева	búbospacsirta	Least Concern - LC
24	<i>Gallinago gallinago</i>	барска шљука	sárszalónka	Least Concern - LC
25	<i>Haliaeetus albicilla</i>	белорепан	rétisas	Least Concern - LC
26	<i>Hippolais pallida</i>	сиви вољић	halvány geze	Least Concern - LC
27	<i>Hirundo rustica</i>	сеоска ластва	fűsti fecske	Least Concern - LC
28	<i>Ixobrychus minutus</i>	чапљица	törpegém	Least Concern - LC
29	<i>Jynx torquilla</i>	вијоглава	nyaktekerics	Least Concern - LC
30	<i>Lanius collurio</i>	руси сврачак	töviszűrő gébics	Least Concern - LC
31	<i>Lanius minor</i>	сиви сврачак	kis őrgébics	Least Concern - LC
32	<i>Limosa limosa</i>	муљача	nagy goda	Near Threatened - NT
33	<i>Lullula arborea</i>	шумска шева	erdei pacsirta	Least Concern - LC
34	<i>Merops apiaster</i>	пчеларица	gyurgyalag	Least Concern - LC
35	<i>Miliaria calandra</i>	велика стрнадица	sordély	Least Concern - LC
36	<i>Muscicapa striata</i>	сива мухарица	szürke légykapó	Least Concern - LC
37	<i>Nycticorax nycticorax</i>	гак	bakcsó	Least Concern - LC

38	<i>Oenanthe oenanthe</i>	обична белогуга	hantmadár	Least Concern - LC
39	<i>Otus scops</i>	ћук	füleskuvik	Least Concern - LC
40	<i>Parus cristatus</i>	ћубаста сеница	búbos cinege	Least Concern - LC
41	<i>Perdix perdix</i>	јаребица	fogoly	Least Concern - LC
42	<i>Pernis apivorus</i>	осичар	darázsölyv	Least Concern - LC
43	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	обична црвенорепка	kerti rozsdafarkú	Least Concern - LC
44	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	шумски звиждак	sisegő füziké	Least Concern - LC
45	<i>Picus viridis</i>	зелена жуна	zöld küllő	Least Concern - LC
46	<i>Riparia riparia</i>	брегуница	partifecske	Least Concern - LC
47	<i>Streptopelia turtur</i>	грлица	vadgerle	Least Concern - LC
48	<i>Tringa totanus</i>	црвеноноги спрудник	piroslábú cankó	Least Concern - LC
49	<i>Tyto alba</i>	кукувија	gyöngybagoly	Least Concern - LC
50	<i>Upupa epops</i>	пупавац	búbos banka	Least Concern - LC
51	<i>Vanellus vanellus</i>	вивак	bíbic	Least Concern - LC
Teriofauna				
1	<i>Apodemus agrarius</i>	пругасти миш	pirókegér	Least Concern - LC
2	<i>Cricetus cricetus</i>	хрчак	mezei hörcsög	Least Concern - LC
3	<i>Erinaceus europaeus</i>	јеж	európai sün	Least Concern - LC
4	<i>Felis silvestris</i>	дивља мачка	vadmacska	Least Concern - LC
5	<i>Lutra lutra</i>	видра	európai vidra	Near Threatened - NT
6	<i>Microtus arvalis</i>	волухарица	mezei pocok	Least Concern - LC
7	<i>Musccardinus avellanarius</i>	пух лешникар	mogyorós pele	Least Concern - LC
8	<i>Mustela eversmanii</i>	степски твор	molnárgörény	Least Concern - LC
9	<i>Mustela putorius</i>	мрки твор	közönséges görény	Least Concern - LC
10	<i>Nannospalax leucodon</i>	слепо куче	nyugati földikutya	Data Deficient - DD
11	<i>Plecotus austriacus</i>	љиљак	szürke hosszúfűlű-denevér	Least Concern - LC

Планира се и наставак мониторинга станишта строго заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе из Новог Сада. И у ПИО „Суботичка пешчара“ ће се наставити и праћење распрострањења неких инвазивних врста биљака (*Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia*) – тренд распростирања у односу на спровођење мера активне заштите природе. Управљач ће наставити наведени програм мониторинга инвазивних врста биљака, који се две године реализовао у склопу ИРА програма прекограничне сарадње Мађарска – Србија и две године активношћу управљача. С обзиром да је четири године у континуитету рађен мониторинг, сакупљени су врло значајни подаци, управљач је одлучио да наредне 2023. године, настави са мониторингом и другим активностима које су се до сада реализовале.

Активности на праћењу стања обављају чувари приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима, у складу са условима заштите природе и извештајима о надзору Покрајинског завода за заштиту природе. Одређени подаци о мониторингу се прикупљају и од истраживача који раде на терену.

Сви прикупљени подаци се уносе у горе поменућу базу. И током ове године се планира уношење локација гнезђења птица, као и популација заштићених врста биљака, животиња и гљива ГПС уређајем.

На хранилишту за птице грабљивице се реализује мониторинг грабљивица недељном динамиком у периоду од октобра до марта месеца. Наведена активност ће бити настављена и током 2023. године. Управљач поседује резултате из периода пре појаве мигрантске кризе и успостављања троструке металне ограде са Мађарском (годишњи подаци од 2013. године у континуитету). И током

2023. године ће се радити анализа присуства грабљивица у периоду пре и након успостављања оgrade и појаве већег броја људи и активности у пограничном делу (како миграната, тако и полиције, возила, хеликоптера, дронова).

Током 2023. године се планира мониторинг и картирање распрострањења водених макрофита. Посебна пажња ће се обратити на инвазивне водене макрофите као што су *Elodea canadensis* (канадска дрезга), *Eichhornia crassipes* (водени зумбул) и *Pistia stratiotes* (водени купус), које су већ евидентирани у околним стајаћим водама ван граница овог заштићеног подручја, постоје и наводи да су појединачне јединке виђене и у воденим телима у оквиру заштићеног подручја. Планиран је мониторинг и картирање распрострањења на свим воденим телима у овом заштићеном подручју – Тресетиште, Мајдан, канали, ефемерне воде.

Током 2023. године је планирано да се кроз сарадњу Биолошким факултетом Универзитета у Београду поставе одашиљачи за праћење јединки у циљу мониторинга заштићених и строго заштићених врста, као и врста које су занимљиве у смислу праћења и проучавања њиховог понашања и распрострањења (величина ареала, исхрана и слично). Планирано је да се одашиљачи поставе на јединке осичара (*Pernis apivorus*) и шакала (*Canis aureus*), а наредних година и на јединке других врста. На тај начин ће управљач, као и научно – истраживачка јавност у Србији добити податке у вези са начином живота и активностима ових врста.

- Средства су намењена за трошкове одашиљача за шакала и уређаја за праћење метеоролошких параметара (за шафрањик) и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	600.000,00
Остала средства (Буџет АПВ)	60.000,00
Укупно	660.000,00

2) Реинтродукција и реколонизација

И током 2023. године ће се наставити програм “Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини”. Овај пројекат се реализује кроз сарадњу са Удружењем љубитеља природе „Riparia” из Суботице и базира се на постављању дупљи за гнезђење поменуте врсте – модровране – (*Coracias garrulus*). Број гнездећих парова модроврана и на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ је значајно повећан у последњих десет година. На основу добијених резултата и постојећег искуства, управљач током године планира да припреми пројекте активне заштите и других заштићених и строго заштићених врста, конкретно – сива ветрушка (*Falco vespertinus*), мишар (*Buteo buteo*) и осичар (*Pernis apivorus*).

Наставиће се активности на *Хранилишту за птице грабљивице*. Наставиће се у континуитету праћење стања – евидентирање таксона који су примећени и који се хране на предметној локацији; праћење температуре и других физичких параметара. Чуvari, који обављају праћење стања у посебне формуларе уносе податке, који се после прикључују заједничкој бази. До сада су евидентирани све очекиване врсте птица. Храна животињског порекла се износи недељном динамиком. И у 2023. години је планирано изношење хране на хранилиште до краја марта и, од октобра месеца до краја године. Планирано је континуирано одржавање површине хранилишта (кошење, уклањање животињског отпада), као и одржавање самог објекта. Током 2023. године ће се наставити са хватањем и маркирањем грабљивица вештачким маркерима у боји (прстеновима).

Током 2023. године је планиран наставак реализације пројекта – *Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте *Spermophilus citellus* (текуница) по програму реинтродукције врсте текуница – *Spermophilus citellus*, односно, збрињавање јединки текуница са катастарских парцела у атару села Чантавир (ван заштићеног подручја) на простор ПИО „Суботичка пешчара“.* Збрињавање текуница ће се реализовати кроз сарадњу са

„БиоСенс“ институтом, Биолошком факултетом из Београда, и ПМФ – Институт за биологију и екологију Универзитета у Новом Саду, у склопу пројекта и у складу са дозволом Министарства заштите животне средине број: 353-01-867/2021-04 од 26.04.2021. године (и дозволе која ће бити изходована за наредни период).

- Средства су намењена за кућице за модровране (150 комада) и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Остала средства (Буџет АПВ)	210.000,00
Укупно	210.000,00

3) Рекултивација

До сада на подручју није било активне рекултивације тршћака у депресијама. Планирано је да се део тршћака у депресијама појединих делова заштићеног подручја, током зимског периода сече у циљу рекултивације. То је традиционалан начин коришћења трске на овом подручју. Активност ће се спроводити као једна од мера кативне заштите природе – управљање стаништима. Чуварска служба ће на терену евидентирати површине које се секу и дефинисаће локације на којима трска може да се депонује (у складу са решењем о условима заштите природе, када се доставе управљачу). На бази информација са терена, стручна служба ће током 2023. године припремати пројекте који се односе на праћење узрочно/последичних веза између повећања површине рекултивисаних (нових/младих) тршћака и заступљености строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива.

Значајна активност која је већ започета прошлих година на другим заштићеним подручјима је сакупљање младица – јединки аутохтоних врста дрвећа и жбуња (глог, свиб, бела топола, храст лужњак), које се одвозе у расадник ЈП „Палић – Лудаш“ – управљача, где се школују и формирају у контролисаним условима. Након две до три године је планирано да се јединке аутохтоних врста „врате“ на ово заштићено подручје – на локације које је управљач претходно предвидео уз препоруке Покрајинског завода за заштиту природе.

4) Ревитализација и мере активне заштите природе

Током 2023. године, као и претходних година, ревитализација ће се одвијати на локалитетима станишта шафрањике, спровођењем мера активне заштите природе крчењем дрвенастог подраста (локалитет *Крчевине*). Крчење подраста ће се реализовати најмање једном годишње и то у периоду најкасније до средине септембра месеца. У случају да активност не може да се реализује механизацијом, запослени у предузећу ће спровести крчење моторним косама (тримерима). За ову активност је од изузетно великог значаја да буде временски темпирана и прецизно спроведена у периоду пре појаве јаким мразева, како би се јединке багрема – у периоду када су виталне – посекле и када би млади изданци (и цео преостали део биљке) престао да буде виталан при појави првих јаким мразева.

Планира се наставак активности на припреми нових површина за испашу. Испаша козама и овцама се реализује седам година уназад, у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (Решење број: 3–1111/2 од 17.06.2016. године), а од 2018. године се реализује и испаша кравама, у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (Решење број: 03-2394/2 од 03.10.2018. године) и биће настављена и током 2023. године. Све наведене активности ће бити контролисане од стране чуварске службе управљача. Велика претња је присуство лица (миграната) на терену, који се у великим организованим групама крећу и уништавају објекте у којима је стока привремено смештена (штала; уништавање бунара и елемената оgrade и сл.).

Ревитализација ће се наставити и у току 2023. године, конкретно, на местима где је пре више година уклоњен подраст багрема и других инвазивних алохтоних врста дрвећа и где се сукцесивно уклања, по потреби. Стадо оваца и коза одржава поменуте површине и примећује се значајно побољшање у саставу вегетације.

Управљач је планирао да у току 2022. године успостави испашу подолским говедима на локалитету „Стара караула – 29. Новембар“. Будући да активност није реализована, планови се померају за 2023. годину. Наведени објекат је пре три године у потпуности изгорео у пожару (запаљен је нехотично, од стране миграната, који су тамо нелегално боравили и ложили ватру). С обзиром да је некада караула била у власништву Војске Србије, управљач ће током наредне године преговарати са надлежним субјектима у циљу уступања предметне површине управљачу, који у блиској будућности планира да на наведеној локацији обнови објекте и уреди тзв. „Школу у природи“. На локалитету постоје рушевине и видно оштећени објекти, који не могу да се реновирају. Због наведеног, планирана је, првенствено, испаша подолским говедима у непосредној околини, а накнадно и изградња новог/ нових објеката, који би служили за смештај ученика и промоцију заштите природе кроз едукацију у учионицама ове будуће „Школе у природи“. Испаша, која се планира за наредну, 2023. годину би подразумевала припрему терена – изградњу штале (монтажно/ демонтажног привременог објекта), као и постављање стубова са електричним пастиром. Стадо, које би се напасало на наведеној локацији би било сачињено од највише 10 јединки подолских говеда, пореклом са заштићених подручја Специјални резерват природе „Лудашко језеро“ и Парк природе „Палић“.

Јавно Предузеће „Палић – Лудаш“ као управљач 5 заштићених подручја већ више година уназад (од 2004. године) је укључено у програме активне заштите модроврана (*Coracias garrulus*) – строго заштићене врсте птице – у сарадњи са цивилним организацијама (првенствено Удружењем љубитеља природе „Riparia“). Резултати су веома добри и сам програм активне заштите врсте је врло успешан, будући да је модроврана на овом заштићеном подручју ишчезла, а сада популација броји преко 10 гнездећих парова (укупно 12 парова у вештачким и два пара у природним дупљама).

И током 2023. године се планира наставак прикупљања теренских података и припрема за израду програма ревитализације на подручјима запарложених њива, потез у II степену заштите, од локалитета „Хранилиште“ до локалитета „Тресетиште“, на којима се шире инвазивне врсте (циганско перје – дивљи дуван, амброзија, канадска штапика), а које су по природи аутохтоне травнате површине (ливаде на степи, песку). Активности на прикупљању података реализује стручна и чуварска служба управљача.

Наставиће се мере одржавања ливада након дугогодишње ревитализације у I степену, локалитети у долини Киреша уз границу (контролисано кошење и испаша), кроз организацију кошења са локалним становништвом на локалитетима код *Крста*, испод *Јасеновачке шуме* и код *школе* – локалитет *јужно од штапеле* – на стаништима под ревитализацијом. На површинама које су значајно увећане у односу на прошле године и на којима нема испаше, или не постоје заинтересовани корисници, активност кошења и уклањања подраста ће делом реализовати и управљач. За све активности управљач ће исходovati мишљење/решење о условима заштите природе надлежног завода за заштиту природе.

Програм Заштите птица грабљивица у ПИО „Суботичка пешчара“ реализује се кроз активности дохране птица у оквиру *Хранилишта за птице грабљивице*, у складу са Решењем Министарства пољопривреде шумарства и водопривреде, Управа за ветерину – број: 323-02-01435/2012-05 од 05.10.2012. године. Храњење дивљих животиња – птица грабљивица – започиње сваке године у октобру и траје до краја марта месеца наредне године.

Током 2023. године ће се наставити активности на крчењу – уклањању инвазивних врста на више локалитета (првенствено, локалитет *Крчевине*). Планирано је да се у зимским месецима (када престане вегетација), уклања дрвеће и жбуње инвазивних алохтоних врста и да се на катастарским парцелама, које нису шума, успостави шумо – степски екосистем, како је то и предвиђено Уредбом и Планом управљања. Као и у претходним наводима, активност је неопходно да буде контролисана и добро темпирана.

Током 2023. године управљач ће наставити сарадњу са корисницима простора, конкретно, лицима која су у процесу лицитације државног пољопривредног земљишта добила одређене катастарске парцеле на коришћење. Локалитет „стари јабучњак“ је припао кориснику – лицу које је добило решење о условима заштите природе за активности на ревитализацији наведене површине. По препорукама Покрајинског завода за заштиту природе, на предметној локацији је неопходно ревитализовати ливаду – постепено уклонити стари јабучњак (прво копривић и гледичију), а након тог и јабуке и на тај начин ослободити простор – направити повољне услове за напредак јединки глога, који се већ овде налазе. Предлог Завода је и да управљач на рубним, нижим деловима – северној страни – посади бела топола. Предмет наведеног поступка је ревитализација шумо – степског станишта и успостављање јаког еколошког коридора између северног и јужног дела овог заштићеног подручја. Јабучњак, који је годинама уназад нетретиран пестицидима, је послужио као добра форма за успостављање степског екосистема између стабала јабука са представницима индикаторских врста трава.

Наставиће се активности започете 2021. године на постављању вештачких гнезда (платформи) за птице грабљивице, као мера активне заштите врста.

- Средства су намењена за трошкове износа хране на хранилиште за птице грабљивице (трошкови горива, трошкови набавке цакова, најлонских фолија, средстава за дезинфекцију); за ангажовање трећег лица за кошење станишта под ревитализацијом (од 60 ха) и износе:

Средства за одржавање стада коза и оваца обезбеђује	износ
Министарство заштите животне средине	550.000,00
Остала средства (Буџет АПВ)	300.000,00
Укупно	850.000,00

5) Задаци и активности на заштити и управљању шумама

Највећи део површина „Суботичке пешчаре“ (72.4%) је по намени шумско земљиште чији корисник је ЈП „Војводинашуме“, Шумско газдинство „Сомбор“ из Сомбора а непосредни извршилац је Шумска управа Суботица.

На основу Закона о шумама („Сл. гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 89/15 и 95/18 – др. закон) ово подручје налази се у саставу Севернобачког шумског подручја.

Планира се надзор (као део редовног рада чуварске и стручне службе) у шуми (којом газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“) и колаборативна сарадња на одржавању шумског реда и мира у заштићеном подручју са Шумском управом Суботица. Планира се даље информисање шумарских служби о стаништима заштићених/строго заштићених врста (шафрањика, ибришим каранфил, мала саса, стежица, мала свећица; гнезда грабљивица и сова) на површинама III степена заштите, како се током радова у шуми не би оштетили примерци и популације (кошење и тањирање пруга и просека, подизање засада са храном за дивљач на чистинама, сеча). Покрајински завод за заштиту природе је Мишљењем број: 03–84/2 од 06.03.2017. године, издатом ЈП „Војводинашуме“ указао на потребу усаглашавања одређених шумских радова са Уредбом о заштити ПИО „Суботичка пешчара“. Како се наводи у поменутом Мишљењу, услед специфичности појаве строго заштићених биљних врста (Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива – „Службени гласник Републике Србије“ број 5/2010), а према надлежностима управљача утврђеним у члану 56, 57 и 68 Закона о заштити природе, пре извођења радова на коришћењу, нези и заштити шума, потребно је „Пројекат газдовања шумама“ доставити стручној служби управљача ради:

- Обележавања станишта строго заштићених врста унутар површина на којима су планирани радови.

- Дефинисања оптималних праваца за извлачење сортимената, узимајући у обзир положај субјединица строго заштићених врста и технолошке могућности извођења радова.
- Изградње и одржавања противпожарних пруга на начин којим се неће уништити највреднија строго заштићених врста.
- Одстрањивања инвазивних биљних врста унутар и у окружењу субјединица строго заштићених врста биљака.

Приоритетне активности управљача и током 2023. године ће бити спречавање деградације шумских и шумостепских станишта планским активностима чији је циљ трајно уништавање популације инвазивних дрвенастих врста (првенствено јединки америчког копривића и киселог дрвета).

Планира се традиционални годишњи састанак са представницима ЈП „Војводинашуме“, како би се размотрили планови корисника за 2023/2024. годину. С обзиром да корисник шуме, ЈП „Војводинашуме“ планира активности на прореди, сечи и пошумљавању, управљач ће, свакако и током 2023. године контролисати наведене активности, тачније, решења о условима заштите природе надлежног завода за заштиту природе. Наставиће се добра сарадња чуварске службе управљача и шумара током налажења локација на којима је уочена шумска крађа, или било какво уништавање и деградација шуме.

Током 2023. године, управљач, у циљу активне заштите пешчарских станишта биљних врста на чистинама унутар шуме, планира да даље обавља одређене активности чишћења и активност организовања сакупљања грања и чишћења подраста на одређеним површинама.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства. Све активности се релизују у склопу редовног ангажовања стручне и чуварске службе управљача.

6) Задаци и активности на заштити и управљању ловном фауном

Заштићено подручје обухвата већи део ловишта „Суботичке шуме“ којим газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“ на основу годишњих Планова који су у складу са Ловном основом ловишта „Суботичке шуме“ за период од 2018 – 2027. године.

Планира се сарадња чуварске службе са ловочуварском службом корисника шума у надзору подручја.

Корисник ловишта „Суботичке шуме“, ЈП „Војводинашуме“, ШГ „Сомбор“, планира спровођење пројекта отклањања последица мигрантске кризе у овом ловишту и то кроз унапређење стања популација крупне дивљачи (нарочито муфлона и јелена лопатара) у ловишту „Суботичке шуме“, путем спровођења биолошких мера за унапређивање матичних фондова дивљачи. Циљ програма јесте постизање оптималног бројног стања матичних фондова крупне дивљачи, чиме би се допринело одрживом газдовању ловиштем посебне намене „Суботичке шуме“. Посредно би се унапредио развој делатности ловства у ловишту Суботичке шуме. Ову активност корисник ловишта ће спровести по посебно израђеном пројекту на који ће претходно прибавити услове заштите природе.

Управљач ће и у наредној години, у складу са Законом о заштити природе, помагати свим заинтересованим корисницима, конкретно – и ловцима који лове на овом заштићеном подручју – у припреми захтева за решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (за санитарни, селекциони излов пренамножене ловне дивљачи). Такође, и наредне, 2023. године, управљач ће заједно са ловочуварском службом ЈП „Војводинашуме“ активно учествовати у спречавању криволова и свих активности које на било који начин крше закон о заштити природе и закон о лову.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства. Све активности се релизују у склопу редовног ангажовања стручне и чуварске службе управљача.

7) Задаци и активности на заштити и управљању риболовном фауном

На основу законских обавеза (Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда „Службени гласник РС“, бр. 128/14) ЈП „Палић – Лудаš“ је доставио Покрајинском заводу за заштиту природе на мишљење предлог за утврђивање рибарских подручја у оквиру заштићених подручја којима управља.

У оквиру Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ евидентиране су следеће водене површине, и предложене као делови будућег рибарског подручја:

- Мајдан песка – „Мајдан“ – II степен заштите – водени објекат је, у међувремену, услед престанка прилива подземних вода – пресушио
- Тресетно језеро у I степену заштите,
- Тресетно језеро у II степену заштите,
- Водено окно 1 – I степену заштите – водени објекат је, у међувремену, услед престанка прилива подземних вода – пресушио
- Водено окно 2 – делом у I делом у II степену заштите – водени објекат је, у међувремену, услед престанка прилива подземних вода – пресушио.

Завод је у свом мишљењу (број 03-2157/2 од 26.10.2016.) навело да Водено окно 1 (у I степену заштите), Водено окно 2 (делом у I делом у II степену заштите) и „Мајдан“ не представљају погодна станишта за останак рибљих врста, и да у смислу члана 2, став 1, тачка 28 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. гласник РС“, бр. 128/14) не могу се сматрати риболовним водама. Имајући у виду горе наведене, а на основу прописаних мера заштите из Уредбе о заштити Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ („Сл. гласник РС“, бр. 127/03 и 113/04), Покрајински завод за заштиту природе сматра да на овим воденим стаништима не треба проглавати рибарско подручје.

На основу члана Уредбе у режиму I степена заштите забрањује се коришћење природних богатстава и други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације. Стога на Тресетном језеру у режиму заштите I степена није могуће прогласити рибарско подручје.

На подручју под режимом заштите II степена члан 5, став 2, тачка 16 Уредбе забрањује приступ посетиоцима, осим под посебним условима (просторно и временски ограничено). Тресетно језеро у II степену заштите представља станиште строго заштићених врста биљака и животиња типичних за тресетно земљиште и барске екосистеме. На подручју овог језера могуће је прогласити рибарско подручје, међутим коришћење тог рибарског подручја треба да иде у правцу заштите аутохтоних врста риба и примена мера за унапређење њихових популација.

На основу свега горе наведеног, ЈП „Палић – Лудаš“ ће и током 2023. године наставити процедуру проглашења рибарског подручја у оквиру ПИО „Суботичка пешчара“ са исходавањем посебних услова за коришћење Тресетног језера у режиму заштите II степена. Током 2023. године управљач планира анализу састава риболовне фауне водених објеката на овом заштићеном подручју.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства. Све активности се реализују у склопу редовног ангажовања стручне и чуварске службе управљача.

8) Задаци и активности на заштити, развоју и управљању пољопривредним земљиштем

Већи део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Део ових површина је издаван у закуп (делови II и III степена заштите). Стручна служба управљача је почетком 2016. године доставила Комисији за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице податке у вези са површинама које се налазе на заштићеном подручју, у циљу изузимања наведене површине из Програма. Градска управа Града Суботице – Служба за пољопривреду и пољопривредно земљиште је доставила податке Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде (дописом број: IV08/II-320-77/2018 од 04.07.2018. године) и затражила да се нађе

начин да управљач правно – формално може да постане корисник површина које су у програму лицитације пољопривредног земљишта и то на површинама у режиму II и III степена заштите (пошто је I степен, свакако изузет), на којима се реализују пројекти ревитализације у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (решење број:03-3373/2 од 19.01.2018. године). Наведено министарство је доставило допис Градској управи (допис број:951-01-01859/2018-14 од 11.07.2018. године) у ком наводи да се заштита и развој заштићених подручја спроводи према Програму заштите и развоја наведеног заштићеног подручја, на који сагласност даје Министарство заштите животне средине. С обзиром на горе наведено, управљач у прилогу овог програма и ове године доставља листу катастарских парцела на којима се спроводи ревитализација станишта, која ће бити настављена током 2023. године.

Циљ је очување карактеристика станишта – влажних ливада и фрагмената степске, слатинске, пешчарске вегетације и вегетације отворених пескова. Због распарчености природних станишта негативни утицаји пољопривредног окружења и присуства људи су изузетно јаки. Ширење инвазивних врста и сукцесија екосистема, без контролисаних активности на спровођењу мера активне заштите, води пропадању станишта и врста. На површинама које су предмет ревитализације станишта идентификоване су следеће врсте биљака и животиња: строго заштићена врста: *слепо куче* (*Spalax leucodon*), шафрањика (*Bulbocodium versicolor*) и станишта и заштита птица грабљивица.

Врсте шафрањика (*Bulbocodium versicolor*) се налазе на листи строго заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива – Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/2010), Прилог I – Строго заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива.

Служби за пољопривреду Секретаријата за пољопривреду и заштиту животне средине Града Суботице је предложено изузимање свих катастарских парцела на којима је евидентирано присуство наведених таксона (табела у прилогу: Ревитализација станишта; Управљање популацијом природних реткости – слепо куче (*Spalax leucodon*), Управљање популацијом природних реткости – шафрањика (*Bulbocodium versicolor*) и Мере активне заштите станишта и заштита птица грабљивица).

Контрола кошења ливада у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања заштићених и строго заштићених врста биљака, остављање непокошених трака у ширини од једног до десет метара, као прибежиште за фауну) и испаше (број грла по хектару, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду) ће се одвијати континуирано. Такође, чуварска служба ће у континуитету радити на контроли спровођења активности по решењима о условима заштите природе (Решење о условима заштите природе за коришћење пољопривредног земљишта на простору еколошки значајних подручја Града Суботице обухваћеног Годишњим програмом заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на простору еколошки значајних подручја града Суботице за 2021. годину – број: 03 бр. 019 – 2555/2 од дана 30.09.2021. године Покрајинског завода за заштиту природе).

Наводимо да је цела процедура и све активности које чуварска служба контролише на терену, веома лоше координисана, у смислу комуникације Град Суботица/ Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде/управљач/Покрајински завод за заштиту природе/ Министарство заштите животне средине. Годишама уназад (преко 15 година) управљач уредно доставља податке о катастарским парцелама које је неопходно изузети из програма коришћења пољопривредног земљишта Граду Суботица (надлежном секретаријату/ служби), међутим, чуварска служба на терену затиче кориснике простора који имају потписан уговор са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде за коришћење катастарске парцеле која би требало да буде изузета из Програма коришћења пољопривредног земљишта. Такође, иако Покрајински завод за заштиту природе издаје решење о условима заштите природе у ком се јасно наводе катастарске парцеле које је неопходно изузети, као и то да наведено решење **МОРА** бити саставни део Уговора са корисником – то се у пракси не дешава. Све се своди на заустављање незаконитих активности, при чему корисници имају валидан уговор за надлежним министарством, а Град Суботица тврди да су наведене катастарске

парцеле изузете. Просто је невероватно да се комплетан поступак понавља протеклих 15 година и да се још увек није дошло до одговарајућег решења, тачније, да се закон транспарентно крши, без икаквих консеквенци за субјекте, при чему се заштићено подручје вишеструко оштећује, а управљач узалуд троши своје ресурсе (рад чуварске и стручне службе).

Средства су намењена за трошкове зараде чувара заштићеног подручја.

Пројекат: Ревитализација станишта у заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“

Степен заштите	Катастарска општина	Број кат. парцеле	/	Подброј	Део	Намена	Класа	Површина (ха)
2	КО Нови Град	25572			део	ШУМА	3	10.3100
2	КО Нови Град	25574			део	ШУМА	3	0.7500
2	КО Нови Град	25576			део	ШУМА	3	12.8800
2	КО Нови Град	25577			део	ШУМА	3	1.5000
2	КО Нови Град	25822	/	1		ЛИВАДА	5	4.9012
2	КО Нови Град	25832				ЛИВАДА	2	1.6249
2	КО Нови Град	25835				ШУМА	2	2.7147
2	КО Нови Град	25838				ЛИВАДА	2	0.4354
2	КО Нови Град	25839				ЛИВАДА	2	1.4487
2	КО Нови Град	25840				ЛИВАДА	2	0.1394
2	КО Нови Град	25841				ТРСТИК-МОЧВАРА	1	6.8062
2	КО Нови Град	25842				ШУМА	2	1.2862
2	КО Нови Град	25844				ШУМА	2	5.9696
2	КО Нови Град	25845			део	ШУМА	3	1.3500
2	КО Нови Град	25846			део	ШУМА	3	16.5800
2	КО Нови Град	25847			део	ШУМА	3	9.2300
2	КО Нови Град	25852			део	ШУМА	3	7.6333
2	КО Нови Град	25853			део	ШУМА	3	10.3768
2	КО Нови Град	25854			део	ШУМА	3	14.1914
2	КО Нови Град	25859			део	ШУМА	3	5.1600
2	КО Нови Град	25905				ЊИВА	7	1.5571
2	КО Нови Град	25906				ЊИВА	7	3.3276
2	КО Нови Град	25907				ЊИВА	7	0.2663
2	КО Нови Град	25908				ЊИВА	7	0.0888
2	КО Нови Град	25928				ЛИВАДА	4	0.1702
2	КО Нови Град	25929				ЊИВА	7	0.0529
2	КО Нови Град	25930				ЊИВА	7	0.0646
2	КО Нови Град	25931				ЊИВА	7	0.1459
2	КО Нови Град	25935				ЊИВА	7	0.0687
2	КО Нови Град	25936				ЊИВА	7	0.0246
2	КО Нови Град	25937				ЊИВА	7	0.0244
2	КО Нови Град	25938				ЊИВА	7	0.1585
2	КО Нови Град	25939				ЊИВА	7	0.2752
2	КО Нови Град	26047				ЊИВА	7	0.3133
2	КО Нови Град	26054				ЊИВА	7	5.4411

2	КО Нови Град	26055				ЊИВА	7	1.7395
2	КО Нови Град	26056				ЊИВА	7	3.9171
2	КО Нови Град	26057				ЊИВА	7	2.5897
2	КО Нови Град	26058				ПАШЊАК	6	4.8216
2	КО Нови Град	26059				ШУМА	3	5.4830
2	КО Нови Град	26091				ШУМА	3	4.9563
2	КО Нови Град	26092				ПАШЊАК	6	0.6057
2	КО Нови Град	26093				ПАШЊАК	6	1.8153
2	КО Нови Град	26094				ЛИВАДА	6	0.4117
2	КО Нови Град	26095				ШУМА	4	7.8930
2	КО Нови Град	26098	/	1		ПАШЊАК	6	9.8433
2	КО Нови Град	26103			део	ШУМА	2	27.7939
2	КО Палић	3121			део	ШУМА	3	0.8700
2	КО Палић	3134			део	ШУМА	2	4.7900
2	КО Палић	3135			део	ШУМА	2	1.4700
2	КО Палић	3136			део	ШУМА	2	1.1700
2	КО Палић	3137			део	ШУМА	2	0.2100
2	КО Палић	3141			део	ШУМА	3	3.8100
2	КО Палић	3142			део	ШУМА	3	0.6000
2	КО Палић	3143			део	ШУМА	3	2.2900
2	КО Палић	3145				ШУМА	3	3.7149
2	КО Палић	3146			део	ШУМА	3	32.5578
2	КО Палић	3147			део	ШУМА	3	19.0880
2	КО Палић	3148			део	ШУМА	3	15.5600
2	КО Палић	3150			део	ШУМА	3	9.8215
2	КО Палић	3151			део	ШУМА	3	3.7600
2	КО Палић	3152				ШУМА	3	13.2185
2	КО Палић	3153			део	ШУМА	3	11.1967
2	КО Палић	3154			део	ШУМА	3	9.7849
2	КО Палић	3155			део	ШУМА	3	1.0700
2	КО Палић	3156			део	ШУМА	3	2.3000
2	КО Палић	3157			део	ШУМА	3	8.3000
2	КО Палић	3158			део	ШУМА	3	9.2200
2	КО Палић	3159			део	ШУМА	2	3.5900
2	КО Палић	3160			део	ШУМА	2	9.0700
2	КО Палић	3168			део	ШУМА	2	4.0100
2	КО Палић	3289				ЊИВА	6	0.7830
2	КО Палић	3359				ПАШЊАК	5	1.6381
2	КО Палић	3364				ЛИВАДА	6	0.7089
2	КО Палић	3365				ЊИВА	8	3.7609
2	КО Палић	3417				ТРСТИК-МОЧВАРА	4	1.5098
2	КО Палић	3419				ТРСТИК-МОЧВАРА	4	0.1752
2	КО Палић	3421				ЊИВА	8	0.1451
2	КО Палић	3428				ЊИВА	6	6.0805
2	КО Палић	3451			део	ПАШЊАК	6	5.5230
2	КО Палић	3544				ЊИВА	8	0.5755

2	КО Палић	3545				ЊИВА	8	0.1031
2	КО Палић	3546				ЛИВАДА	6	2.0050
2	КО Палић	3549				ЊИВА	6	1.9977
2	КО Палић	3552				ТРСТИК-МОЧВАРА	4	3.2170
2	КО Палић	3553				ЊИВА	8	1.3247
2	КО Палић	3554				ТРСТИК-МОЧВАРА	3	0.2151
2	КО Палић	3555				ЛИВАДА	6	0.1709
2	КО Палић	3556				ЛИВАДА	6	0.8173
2	КО Палић	3557				ТРСТИК-МОЧВАРА	4	3.3217
2	КО Палић	3560	/	1		ЊИВА	7	0.3150
2	КО Палић	3561	/	2		ЛИВАДА	6	0.3832
2	КО Стари Град	26207			део	ЊИВА	7	10.9600
2	КО Стари Град	26209			део	ШУМА	3	25.3400
2	КО Стари Град	26210			део	ШУМА	3	7.0100
2	КО Стари Град	26211			део	ШУМА	2	12.8200
2	КО Стари Град	26213			део	ШУМА	2	12.5436
2	КО Стари Град	26214			део	ШУМА	2	11.8491
2	КО Стари Град	26215			део	ШУМА	2	14.7322
2	КО Стари Град	26217			део	ШУМА	2	1.2600
2	КО Стари Град	26246			део	ШУМА	2	9.3949
2	КО Стари Град	26247				ШУМА	2	9.4815
2	КО Стари Град	26260				ШУМА	3	8.0948
2	КО Стари Град	26261			део	ШУМА	3	0.7500
2	КО Стари Град	26264			део	ШУМА	3	1.3000
2	КО Стари Град	26265			део	ШУМА	2	5.4200
2	КО Стари Град	26266			део	ШУМА	4	1.2500
2	КО Стари Град	26267			део	ШУМА	4	7.0600
2	КО Стари Град	26648	/	1		ПАШЊАК	5	50.6378
2	КО Стари Град	27276			део	ШУМА	2	1.1700
2	КО Стари Град	27278			део	ШУМА	2	3.7500
Укупно (ha)							600.2040	

Пројекат: Управљање популацијом природних реткости – слепо куче (*Nannospalax (leucodon) montanosyrmiensis*) на подручју ПИО „Суботичка пешчара“

Степен заштите	Катастарска општина	Број кат. парцеле	/	Подброј	Део	Намена	Класа	Површина (ha)
2	КО Нови Град	25861				ЊИВА	7	2.5635
2	КО Нови Град	25862				ЊИВА	7	0.0984
2	КО Нови Град	25863				ЊИВА	7	0.7228
2	КО Нови Град	25864				ЊИВА	7	0.7148
2	КО Нови Град	25865				ЊИВА	7	0.6978
2	КО Нови Град	25866				ЊИВА	7	0.7050
2	КО Нови Град	25867				ЊИВА	7	1.0478

2	КО Нови Град	25868			ЊИВА	7	0.7323
2	КО Нови Град	25869			ЊИВА	7	0.7498
2	КО Нови Град	25870			ЊИВА	7	0.6768
2	КО Нови Град	25871			ЊИВА	8	0.7006
2	КО Нови Град	25872			ЊИВА	7	0.7228
2	КО Нови Град	25873			ЊИВА	7	0.1123
2	КО Нови Град	25874			ЊИВА	7	0.6015
2	КО Нови Град	25876			ЊИВА	7	2.8990
2	КО Нови Град	25877			ЊИВА	7	0.6291
2	КО Нови Град	25878			ЊИВА	7	1.0818
2	КО Нови Град	25879			ЊИВА	7	0.5652
2	КО Нови Град	25880			ЊИВА	7	0.4247
2	КО Нови Град	25881			ЊИВА	7	0.7885
2	КО Нови Град	25882			ЊИВА	7	1.0814
2	КО Нови Град	25883			ЊИВА	7	2.3011
2	КО Нови Град	25884			ЊИВА	7	1.1240
2	КО Нови Град	25885			ЊИВА	7	4.9224
2	КО Нови Град	25886			ЊИВА	7	0.1492
2	КО Нови Град	25887			ЊИВА	7	0.6594
2	КО Нови Град	25888			ЊИВА	7	4.5677
2	КО Нови Град	25889			ЊИВА	7	1.2563
2	КО Нови Град	25890			ЊИВА	7	5.6985
2	КО Нови Град	25891			ЊИВА	7	1.6797
2	КО Нови Град	25892			ЊИВА	7	2.8678
2	КО Нови Град	25893			ЊИВА	7	0.2290
2	КО Нови Град	25895			ЊИВА	7	0.9245
2	КО Нови Град	25896			ЊИВА	6	1.9726
2	КО Нови Град	25896			ЊИВА	8	0.5500
2	КО Нови Град	25897			ЊИВА	7	0.2585
2	КО Нови Град	25898			ЊИВА	7	0.3613
2	КО Нови Град	25899			ЊИВА	7	2.3760
2	КО Нови Град	25900			ЊИВА	7	2.8246
2	КО Нови Град	25901			ЊИВА	4	3.2037
2	КО Нови Град	25902			ЊИВА	7	0.8114
2	КО Нови Град	25903			ЊИВА	7	0.5470
2	КО Нови Град	25970	/	1	ПАШЊАК	5	4.2090
2	КО Нови Град	26050			ЊИВА	7	12.8561
2	КО Палић	3205					
2	КО Палић	3253			ЊИВА	7	1.4366
2	КО Палић	3258			ЊИВА	6	21.1318
2	КО Палић	3261			ЊИВА	7	0.5242
2	КО Палић	3277			ЊИВА	6	20.9931
2	КО Палић	3279			ЛИВАДА	4	1.3340
Укупно (ha)							120.0854

Пројекат: Управљање популацијом природних реткости – шафрањика (*Colchicum bulbocodium*) на подручју ПИО „Суботичка пешчара“

Степен заштите	Катастарска општина	Број кат. парцеле	/	Подброј	Део	Намена	Класа	Површина (ha)
2	КО Нови Град	25855			део	ШУМА	3	15.3778
2	КО Нови Град	25856			део	ШУМА	3	4.9800
2	КО Нови Град	25857			део	ШУМА	3	19.7400
2	КО Нови Град	25858			део	ШУМА	3	0.1250
2	КО Нови Град	25970	/	1		ПАШЊАК	5	4.2090
2	КО Палић	3149				ШУМА	3	13.3843
2	КО Палић	3179	/	1		ПАШЊАК	6	10.5737
2	КО Палић	3180	/	1		ПАШЊАК	6	10.5937
2	КО Палић	3181	/	1		ПАШЊАК	6	10.6137
2	КО Палић	3182	/	1		ПАШЊАК	6	10.6338
2	КО Палић	3183	/	1		ПАШЊАК	6	10.6738
2	КО Палић	3184	/	1		ПАШЊАК	6	10.6920
2	КО Палић	3185	/	1		ПАШЊАК	6	10.6947
2	КО Палић	3186	/	1		ПАШЊАК	6	10.6019
2	КО Палић	3187	/	1		ПАШЊАК	6	9.2318
2	КО Палић	3188	/	1		ПАШЊАК	6	7.4774
2	КО Палић	3189				ПАШЊАК	6	6.8907
2	КО Палић	3358				ПАШЊАК	5	4.4763
2	КО Палић	3404				ПАШЊАК	6	8.8214
2	КО Палић	3449				ПАШЊАК	6	7.2794
Укупно (ha)								187.0704

Пројекат: Мере активне заштите станишта и заштита птица грабљивица у ПИО „Суботичка пешчара“

Степен заштите	Катастарска општина	Број кат. парцеле	/	Подброј	Део	Намена	Класа	Површина (ha)
2	КО Нови Град	26051				ЊИВА	7	62.8408
Укупно (ha)								62.8408

9) Задаци и активности на заштити, развоју и управљању водама

Уредбом о заштити је ограничено коришћење водног ресурса на подручју ПИО „Суботичка пешчара“, јер се режимима забрањује одвођење или превођење вода водотока Киреша, прокопавање канала и изградња заливних система, извођење радова и активности које би нарушиле геоморфолошке одлике подручја, изградња грађевинских објеката.

Посебне активности у планском периоду су: надзор над усклађеним коришћењем простора ПИО „Суботичка пешчара“, спречавање радова којима се нарушава прописани режим заштите водног ресурса. С обзиром да ни 2022. године није реализовано, за 2023. годину је планирана израда мултидисциплинарне студије која би дефинисала одговарајући водни режим на свим заштићеним подручјима на територији града Суботице. На бази наведене студије ће управљачу у наредном периоду бити много лакше да дефинише циљеве и мере активне заштите природе, као и да донесе програме управљања трском и воденим стаништима на заштићеном подручју. Пратиће се стање вода

у каналској мрежи, нарочито одржавање нивоа вода у зимском и летњем периоду у комуникацији и развијању сарадње управљања са ДТД ВДП „Северна Бачка“.

Наставиће се даљи рад на изради Одлуке о режиму вода у сарадњи са надлежним субјектима (Град, водопривреда, Покрајински завод за заштиту природе и други субјекти). Ове активности су и у склопу припремних студија и пројекта санације језера Палић и Лудаш (оба језера су повезана) и Плана за унапређење еколошког стања језера Палић и околине („Службени лист“ Града Суботице број 24, од 15. јула 2014. године).

Управљач је планирао да током 2023. године у континуитету, кварталном динамиком ради узорковање водних тела на овом заштићеном подручју. Радиће се праћење основних физичко-хемијских (температура, растворени кисеоник, рН, елетропроводљивост, салинитет) и биолошких (диверзитет планктонске заједнице и микрозообентоса) параметара површинских вода овог заштићеног подручја. Управљач је за ове потребе прибавио потребну опрему кроз разне пројекте. На основу добијених резултата мерених параметара и посматрања током 2023. године, Управљач ће за наредни период прецизније предвидети обим и динамику наставка анализе. Наравно, све наведено ће се реализовати искључиво у случају да се управљачу омогући запошљавање нових, квалификованих и оспособљених лица.

Током 2023. године је планирано да се покрене иницијатива у вези са активностима које је потребно предузети у целом региону, а поводом утицаја климатских промена (и) на ово заштићено подручје. Управљач ће иницирати састанке са водопривредним институцијама и институцијама заштите природе, а све у циљу изналажења решења да се вода „врати“ на предметно подручје, како би се ублажили драстични ефекти суше на живи свет и сукцесију екосистема. Евидентирани су значајне промене у расподели количине падавина током године – јављају се пикови (екстреми) у смислу појаве полава и суша, што, свакако не одговара живом свету, тачније – утиче на његову убрзану промену.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Управљач ће наставити да пружа логистичку помоћ Покрајинском заводу за заштиту природе приликом флористичких истраживања и мониторинга строго заштићених врста (уношење у нову апликацију – када управљач добије инструкције и могућности): шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), пешчарски каранфил (*Dianthus serotinus*), пешчарски мрзовац (*Colchicum arenarium*), мала црна саса (*Pulsatilla pratensis* ssp. *nigricans*), пешчарска перуника (*Iris humilis*), *Dianthus diutinus* (дуговечни каранфил), *Dianthus superbis* (Ибришим каранфил), *Coracias garrulus* (модроврана), *Ciconia nigra* (црна рода), јастреб (*Accipiter gentilis*), осичар (*Pernis apivorus*), црни орао (*Clanga clanga*), белорепан (*Haliaeetus albicilla*), крсташ (*Aquila heliaca*), мишар (*Buteo buteo*), слепо куче (*Spalax leucodon*), текуница (*Spermophilus citellus*), шакал (*Canis aureus*).

Такође, планирана је подршка управљача за сва истраживања која се реализују на овом заштићеном подручју, а за које су истраживачи исходовали решење о условима заштите природе надлежног Завода за заштиту природе, као и дозволе и сагласности надлежног министарства. Конкретно, то су истраживања и картирања инвазивних врста (ПМФ – Институт за биологију и екологију Универзитета у Новом Саду); распрострањење рузмаринолисне врбе (*Salix rosmarinifolia*) – Шумарски факултет Универзитета у Београду; истраживање слепих мишева – Природњачки музеј у Београду; истраживање лишајева и маховина (Ботаничка башта Универзитета у Београду); распрострањење и генетска истраживања пешчарске перунике и мале црне сасе – Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ – Универзитета у Београду; појединачни истраживачи који истражују различите групе инсеката, птица и сисара, као и истраживачи који су на пројекту евидентирања јединки врста Natura 2000.

Планира се наставак реализације програма (програм са предшколцима, програм за ниже разреде основне школе, уобичајена презентација заштићеног подручја за посетиоце, посебни часови

са средњошколцима – заштита земљишта, заштита вода, заштита врста); посебни програми за студентске екскурзије са унапред договореним темама итд. са посетиоцима – љубитељима природе у склопу рада Визиторског центра „Лудаш“, као и интензивнији развој програма посматрања птица.

Планира се реализација традиционалног еко кампа (локалитет на комплексу Визиторског центра „Лудаш“ – објекат Истраживачка станица) са орнитолошким и другим природњачким садржајима у сарадњи са невладиним сектором. Планира се реализација међународног волонтерског радног кампа (локалитет на комплексу Визиторског центра „Лудаш“ – објекат Истраживачка станица) са Младим истраживачима Србије – Волонтерским сервисом Србије, као и других кампова различитих тема и садржаја са другим субјектима (нпр. Стваралачки камп – Колонија сликара „Подржимо заштиту Лудашког и Палићког језера“, Црвени крст, радиоаматери, извиђачи, планинари, љубитељи природе).

Током 2023. године ће бити реализовано и поновно **збрињавање јединки текуница** из атара села Чантавир и Биково, у случају да се за то укаже потреба, а све у сарадњи са многобројним институцијама заштите природе у земљи и иностранству. Радиће се праћење стања и мониторинг новоуспостављене популације текуница. Планирано је да се активност реализује кроз смену кампа – у трајању од седам дана би тридесеторо истраживача и представника управљача било ангажовано на активностима збрињавања, мониторинга и праћења стања популације текуница на новом станишту текуница.

Такође и 2023. године је планиран камп за обуку чувара природе – **„Камп за младе ренцере“** који би, такође, био организован у Визиторском центру „Лудаш“. Планирано је да учесници кампа буду млади (од 15 – 25 година), који би током целе године, у разним аспектима и на разним теренима, ишли са чуварима заштићеног подручја, обилазили терен и стицали знања на терену, неопходна за послове чувара природе. Камп за обуку младих ренцера би био организован у трајању од недељу дана, у периоду године, који ће накнадно бити дефинисан. Учесници би били смештени у просторијама Визиторског центра „Лудаш“, а предавачи би били чувари заштићеног подручја из земље и иностранства, као и други сарадници управљача и институција које се баве заштитом природе.

У случају да се за то створе могућности, у смислу материјалних средстава и времена ангажовања, управљач би 2023. године организовао и „Камп за обуку младих орнитолога“.

Истраживања и мониторинг одвијаће се континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“. Реализују се заједнички пројекти: зимско храњење птица, пројекат постављања вештачких дупљи и мониторинг птица дупљашица (сове, птице певачице, грабљивице). Наставиће се следећи програми/активности: праћење миграције птица (мониторинг, прстеновање – маркирање птица алуминијумским прстенима по међународним стандардима); програм „Активна заштита модровране постављањем вештачких гнездилишних дупљи у Војводини“; активности у оквиру Међународног зимског цензуса птица водених станишта (IWC –International Waterbird Census) – у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије; „Еколошки повољна пољопривредна пракса“ са активностима постављања стубова за птице грабљивице између пољопривредних парцела у циљу регулације броја глодара и постављања вештачких дупљи за птице певачице у виноградима и воћњацима у циљу регулације броја инсеката; организовање едукативних излета на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“, затим праћење стања локалитета хранилиште за птице грабљивице уз формирање посебног мониторинга ових врста сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“ кроз њихове програме.

Наставиће се истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius*. За све наведене активности ће се исходovati Решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе.

- Наставак програма „Активна заштита модровране постављањем вештачких гнездилишних дупљи у Војводини“. Дугогодишњи програм постављања дупљи на одговарајућим стаништима и праћењу гнезђења у Резервату. Током 2023. године ће се обавити постављање нових и замена старих, дотрајалих и уништених дупљи, које су израђене током Конференције за модровране 2022. године. И 2023. године је планирано одржавање **„Конференције за**

модровране“ у трајању од два дана. Очекивано је учешће 40 истраживача орнитолога, који би током трајања конференције, поред стручног дела, у ком би се осврнуло на тренутно стање модровране у региону, учествовали и у изради дупља за модровране.

- Праћење стања и распрострањења птица грабљивица и црне роде (*Ciconia nigra*). Планиране су активности евидентирања гнезда и локација исхране птица. Подаци ће се достављати Покрајинском заводу за заштиту природе, како би решења о условима заштите природе издата корисницима, садржала тачне локације. На тај начин би се спречило узнемиравање наведених група птица.
- Пројекат праћења стања патуљастог миша (*Micromys minutus*) у заштићеном подручју. Евидентирање локација распрострањења, идентификација, обележавање; мониторинг сова и сакупљање гвалица и идентификација врста на основу скелетних делова из гвалица. Активности ће се реализовати у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе, и/или неким другим институцијама и истраживачима.
- Током 2023. године, управљач планира да организује **Међународну конференцију у вези са распрострањењем и екологијом строго заштићене врсте – шафрањика (*Bulbocodium versicolor*)**, чија популација значајно расте на овом заштићеном подручју. Конференција ће се одржати у Визиторском центру „Лудаш“, у периоду цветања врсте шафрањика (средина марта месеца) и планирано је да траје три дана. Конференција ће имати међународни карактер и суорганизатор ће бити Национални парк „Кишкуншаг“ из Мађарске. Ово би била прва конференција на ову тему која се одржава на нашем заштићеном подручју. На основу досадашњег искуства у вези са конференцијама о заштићеним врстама и стаништима, постоји велико интересовање, па се очекује и велики број пријављених учесника из различитих организација и институција из земље и иностранства (око 30). Предвиђено је да се првог дана конференције презентују радови и стање популација код нас, уз дискусију у вези са екологијом и заштитом ове врсте.

Наредног – другог дана је планиран обилазак терена и учествовање у бројању јединки ове врсте на нашим теренима, а трећег дана на површинама у Мађарској – у оквиру Националног парка „Кишкуншаг“. За учеснике је предвиђен смештај у Визиторском центру на Лудашу, Истраживачкој станици (објекат поред Центра), као и исхрана. У случају немогућности реализације грејања објекта (Визиторски центар „Лудаш“), смештај ће бити организован на другој локацији. Конференција је планирана за 2019., када није одржана због недостатка средстава за реализацију, а, потом за 2020. годину, међутим, није одржана због пандемије. Конференција је реализована 2022. године, али је, због успешности планирано њено одржавање и наредне, 2023. године. Такође, поред саме конференције, управљач планира да током 2023. године поново реализује апсолутно бројање јединки шафрањике, **као и да континуирано прати стање популације и утицај абиотичких и биотичких фактора на јединке** (уређај за мониторинг абиотичких фактора постављен на типична станишта шафрањике).

- Планирана је сарадња са истраживачима Природњачког музеја у Београду на праћењу стања слепих мишева, као и евидентирању потенцијално присутног таксона – степског скочимиша (*Sicista subtilis*).
- Наставиће се истраживања ПМФ – Нови Сад – „Институт за биологију и екологију“ – кроз пројекат „Утицај испаше на биодиверзитет“
- Планирано је картирање распрострањење таксона (*Salix rosmarinifolia*) – рузмаринолисна врба на њеним типичним стаништима у режимима сва три степена заштите, као и врсте (*Juniperus communis*) – клека на карактеристичном станишту. Предвиђено је да, у случају да не постоје заинтересовани истраживачи, картирање обавља чуварска и стручна служба управљача.
- Наставиће се евидентирање података у склопу пројекта „Natura 2000“ i „Мала Natura“ – махом су то појединачни истраживачи који се претходно најаве. Поред Природњачког музеја у Београду, очекује се ангажовање истраживача Биолошког факултета Универзитета у Београду и ПМФ – Института за биологију и екологију – Универзитета у Новом Саду.

Управљач ће, свакако и наредне, 2023. године, пружити, како логистичку, тако и сваку другу подршку током истраживања.

- На иницијативу представника Покрајинског завода за заштиту природе и истраживача из Републике Мађарске, на подручју целог Карпатског региона (тако и наших заштићених подручја) ће се радити математичко моделирање станишта и станишних типова у зависности од утицаја климатских промена. Наставак истраживања је планиран и током 2023. године, кроз сарадњу са Покрајинским заводом за заштиту природе. Очекујемо да ће већ наредне године у овом периоду постојати резултати који ће указивати, тачније, који ће дати пројекцију највероватнијих станишта у нашем региону, услед деловања климатских промена. Практично, имаћемо податке у вези са тим која су то очекивана станишта, као највероватнија и, која су то станишта која имају највиши потенцијал и која пружају највећу вредност екосистемских услуга на нашем подручју и које су то мере које треба да применимо да би се то у реалном времену, кроз примену мера активне заштите природе – и догодило.
- Средства су намењена за мониторинг, трошкове исхране и смештаја учесника ко кампови 402.500 (86.750 АПВ - Зора и спремачица + 315.750 Град СУ), Конференција - Модроврана, Камп младих ренцера, Конференција - Активна заштита природе, Камп о збрињавању текуница 261.000 АПВ (трошкови средстава за хигијену и одржавање Визиторског центра „Лудаш“, прања постељине и ангажовања сервиса за чишћење и одржавање зграде и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Буџет јединице локалне самоуправе	315.750,00
Остала средства (Буџет АПВ)	347.750,00
Укупно	663.500,00

У ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1) Мере и услови

Управљач је позициониран у систему као карика која учествује у планирању и укључен је у доношење разних урбанистичких планова различите категорије. Планирана је континуирана сарадња са корисницима простора у циљу упућивања на потраживање услова заштите природе надлежног Завода за заштиту природе. С обзиром да је површина овог заштићеног подручја преко пет хиљада хектара, неминовно је да током године до управљача стигне велики број захтева за сагласношћу – за изградњом и изменом намене простора. Управљач на такве захтеве по Закону о заштити природе, након добијених услова заштите природе надлежног завода за заштиту природе – даје, или одбија давање сагласности, уз образложење.

2) Активности и учешће управљача на просторном планирању, изградњи и уређењу грађевинског земљишта, инфраструктурног планирања и уређења, изградњи рекреативне инфраструктуре, на санацији подручја итд.

- Сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе и одговарајућим субјектима у Градској управи града Суботице и Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине у вези са планирањем управљања водама на територији града Суботице
- Сарадња са свим корисницима простора који планирају активности изградње и уређења простора – Планинарски клуб „Спартак“ из Суботице, Удружење љубитеља природе „Пожели жељу“ и други.

Планира се куповина салаша – објекат са окућницом – који се налази у непосредној близини локације где се реализује испаша козама, овцама и кравима, у циљу ревитализације станишта. У случају да управљач успе да од Града/ Министарства унутрашњих послова Републике Србије добије на коришћење стару караулу „29. Новембар“ – неће се реализовати куповина салаша, него ће све активности бити усмерене на обнову и поновну изградњу изгорелих објеката, као и на успостављање испаше подолским говедима. У случају да управљач, ипак, не успе у намери – и 2023. године ће покушавати да обезбеди средства за куповину салаша. Планирано је да се салаш купи и уреди за потребе боравка особе која ће у предузећу обављати послове чувања, контроле и вођења евиденција у вези са стоком. Такође, ово ће бити и презентациона тачка за посетиоце у овом заштићеном подручју. Салаш ће се уредити на старински начин и за наредни петогодишњи период је планирано да буде уређен као „учионица на отвореном“, тј. „Школа у природи“.

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1) Задаци на развоју културно–образовних и информативно – пропагандних активности

1.1. Штампање промотивног материјала намењеног посетиоцима

Планира се припрема дизајна и штампа годишњака „Лудашки записи“ који је излазио годишњом динамиком до 2012. године. Публикација ће објединити популарне радове, кратке записе, фотографије и разне чланке који се односе на заштићена подручја у нашем региону, посебно на СРП „Лудашко језеро“. Примерци публикације ће се поклањати заинтересованим појединцима и групама.

- Средства су намењена за припрему и израду дизајна и штампу годишњака „Лудашки записи“ и износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	67.750,00
Остала средства (Буџет АПВ)	32.250,00
Укупно:	100.000,00

1.2. Брендирање – установљавање заштитног знака ПИО „Суботичка пешчара“

Током 2022. године је установљен „заштитни знак“ овог заштићеног подручја – слепо куче и шафрањика. Сада управљач, поред званичног знака и знака Заштите природе, поседује и знак заштићеног подручја, који ће се у складу са постојећом легислативом пласирати локалном становништву и корисницима простора као могућност постављања на своје производе, презентације и сл.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства

1.3. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)

И 2023. године ће се наставити сарадња са локалним и регионалним медијским кућама – РТС, Уи – есо РТВ, Панон РТВ, ТВ Војводина, ТВ Суботица и свим другим заинтересованим. Планирано је снимање подручја из ваздуха, које би се искористило, како у промотивне сврхе, тако и у сврху мониторинга станишта заштићеног подручја.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
-----------------------------------	-------

Сопствени приходи од обављања делатности	15.000,00
Укупно:	15.000,00

2) Опремање центра за посетиоце

Кроз реализацију пројекта из програма Interreg – IPA CBC Hungary – Serbia (HUSRB/1602) под називом: **A New Approach in Rural Ethno - and Ecotourism: Capacity and Competence (Нови приступ у еко- и етнотуризму: Капацитет и компетенција)**, у периоду од 2020. до 2022. године су већим делом реализовани завршни радови на адаптацији Визиторског центра на Лудашу (молерски радови, лакирање дрвенарије), посетилачка инфраструктура, презентациона башта са врстама лековитог биља које може да се нађе на подручју Резервата. Такође, израђена је и интернет страница наведеног пројекта, као и неке апликације за андроид телефоне које „воде“ посетиоце кроз заштићено подручје. Обновљен је и кров на Визиторском центру „Лудаш“, будући да је зграда почела да прокишњава. За 2023. годину је планирана додатна поправка крова (друга страна), као и термичка изолација зидова Визиторског центра „Лудаш“.

Као и претходних година, и током 2023. године је планирана израда сталне изложбене поставке у холу Визиторског центра. Идеја је да се направе витрине које ће, поред значајних информација о истраживачима који су дали велики допринос у заштити и унапређењу наших заштићених подручја, садржати и књиге, радове и друге артефакте из њиховог живота и рада. Реализација идеје се планира са Биолошким факултетом Универзитета у Београду.

3) Задаци и активности на развоју одрживог туризма

Одређени локалитети заштићеног подручја су традиционална места за излете али нису (или су само делом) уређена (Борова шума код Тресетишта). Пројекат развоја одрживог туризма у заштићеним подручјима се реализује кроз три сегмента: израда посетилачке инфраструктуре, израда програма за различите циљне групе посетилаца и пласирање програма за основне и средње школе и факултете, посебно у делу који се односи на инкорпорирање посета заштићеним подручјима у планове наведених школских и високошколских установа.

Планиран је наставак сарадње са Планинарским друштвом „Спартак“ из Суботице, „Отвореним универзитетом“ д.о.о. из Суботице и Удружењем љубитеља природе „Пожели жељу“ у наставку обележавања едукативне стазе у дужини од 38 километара, као и обнови постојећих и трасирању нових стаза. У наведеним активностима управљач се појављује као логистичка подршка и нема обавезе у финансијском делу.

VII САРАДЊА

1) Сарадња и партнерство са локалним становништвом

Планира се стална сарадња чуварске и стручне службе са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, шумарство, ловци). За 2023. годину је планирано оснивање *Савета корисника заштићеног подручја* (у складу са чланом 68а Закона о заштити природе, а у циљу међусобне сарадње на заштити и одрживом коришћењу природних вредности и ресурса, као и обезбеђивања интереса локалног становништва и других корисника заштићеног подручја.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства

2) Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

Корисници простора Суботичке пешчаре или власници/корисници парцела обраћају Управљачу – стручној служби (усмено или писмено) или директно чуварској служби на терену и њихови упити се решавају на начин да им се објасни Уредбом одређен режим, да ли је жељена

активност у складу или не или се упућују у процедуру добијања услова заштите природе ако Управљач оцени да је потребно. Ова комуникација са корисницима/власницима доприноси бољем разумевању и тачнијим подацима о коришћењу. Уз даље развијање базе података, планира се даља стандардизација ових послова у вођењу података о наведеним пословима.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства

3) Сарадња са невладиним организацијама

Стална је сарадња са више невладиних организација на посебним пројектима и планира се наставак истих у 2023. години. Наставиће се сарадња са следећим организацијама:

- Млади истраживачи Србије – Волонтерски сервис Србије
- Удружење љубитеља природе „Riparia“ – Суботица
- Удружење „NabiProt“ – Београд
- Научно – истраживачко друштво студената биологије и екологије „Јосиф Панчић“ – Нови Сад
- Друштво за заштиту и проучавање птица Србије – сарадња на пројектима зимског бројања птица водених станишта, на постављању вештачких гнезда (платформи) за грабљивице;
- Асоцијација чувара природе Војводина, Србија
- Удружење „Arcus“ – Бачка Топола и многим другим који пријаве који планирају реализацију својих пројеката на заштићеном подручју. Планиран је наставак међународног волонтерског радног кампа у сарадњи са Волонтерским сервисом Србије (Младим истраживачима Србије).
- Сарадња са удружењем љубитеља природе „Пожели жељу“;
- Сарадња са спортским планинарским клубом „Спартак“ из Суботице;
- Сарадња са „Отворени универзитет“ д.о.о. Суботица
- Сарадња са невладиним организацијама која кроз разне пројекте Града, Покрајине и Републике, на конкурсима добију средства за реализацију активности на заштићеном подручју
- Сарадња са другим управљачима заштићених подручја и Националних паркова у земљи и иностранству

Управљач ће, свакако, са невладиним организацијама потписати споразум о пословно – техничкој сарадњи. Такође, постоји могућност, као и током неких претходних година, да се укаже потреба за смештајем и исхраном чланова невладиних организација у Визиторском центру „Лудаш“.

– Средства су намењена за материјалне трошкове боравка представника управљача на другим заштићеним подручјима у земљи и иностранству.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00
Укупно:	50.000,00

4) Међународна сарадња

Након потписивања Споразума о сарадњи са Националним парком Кишкуншаг из Мађарске у децембру 2013. године (као наставка претходног Споразума из 2004. године) отварају се даљи задаци у сарадњи који су дефинисани овим споразумом. Формирано, заједничко Радно тело са по три члана са обе стране, функционише и реализују се активности кроз размену запослених четири пута годишње (по два запослена) за рад на терену (истраживања шафрањике, слепог кучета, заштићених и строго заштићених врста, активне мере заштите), обуци (обука рада чувара заштићених подручја, размена) и сарадњи на новим пројектима (IPA Прекогранична сарадња са Мађарском). Планиран је

наставак и интензивирање сарадње и током 2023. године. Планирана је и обнова Споразума о сарадњи са Националним парком „Кишкуншаг“, па очекујемо да ће се и елементи – задаци који се остварују – проширити и повећати.

Планирано је традиционално заједничко обележавање значајних датума за ово заштићено подручје: „Дан слепог кучета“, „Дан шафрањике“, „Дан мочварне гладиоле“. Тачни датуми још нису одређени, прилагођавамо се пику сезоне цветања. У Националном парку „Кишкуншаг“ у Мађарској већ постоје на овај начин дефинисани значајни датуми, па ће се у складу са постојећим календаром, дефинисати и наши значајни дани.

За реализацију предметних активности нису планирана посебна средства – тачније, боравак колега из Националног парка „Кишкуншаг“ и исхрана током њиховог боравака, се реализује средствима које управљач обезбеди од града Суботице.

5) Сарадња са надлежним институцијама

- Наставиће се сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе у овире пројекта „Ревитализација уништених и деградираних природних вредности на Суботичко – Хоргошкој пешчари“ и на пројекту *Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте *Spermophilus citellus* (текуница)*.
- Планиран је наставак сарадње са Градом Суботица у смислу промоције заштићених подручја и подршке у реализацији кампова (заштита и унапређење биодиверзитета).
- Наставиће се сарадња са Министарством заштите животне средине – Управљач ће и у 2022. години учествовати на семинарима за управљаче заштићених подручја, које организује Министарство заштите животне средине, као и на обукама и семинарима.
- Наставиће се сарадња са научно – истраживачким институцијама, институтима и установама – Универзитета у Београду, Новом Саду, Сегедину, Будимпешти и, у случају да се укаже прилика и са другим универзитетима.
- Средства су намењена за материјалне трошкове боравака представника управљача на семинарима и обукама износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00
Укупно:	50.000,00

6) Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

Приказивање, односно промоција основних вредности Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“, представљаће у 2023. години један од значајних задатака управљача на остваривању заштите овог подручја.

Главни задаци у смислу промоције су:

- стално медијско приказивање (дневне новине, часописи, магазини, радио, телевизија) напора, резултата и успеха на очувању и унапређењу стања комплетног заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту природе;
- снимање популарних, образовних и, евентуално, научних филмова;
- интернет презентација – одржавање и унапређење презентације

VIII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

У периодима када је повећана опасност од пожара појачаће се рад чуварске службе на осматрању. У заштићеном подручју је присутан проблем паљења тршњака, а починиоце је тешко ухватити. Приликом пожара, који се најчешће подмећу да се обнови део тршњака, страда фауна (птице тршњака, корњаче и други водоземци), али и делови ретке флоре. Исти пожар се често преноси и на околно пољопривредно земљиште и дешава се да угрожава и насеља. Због тога се чуварска служба посебно организује у циљу противпожарне заштите у периодима јесен и нарочито пролеће.

Планира се одржавање постојеће опреме – апарата за гашење (допуњавање, атести и контрола) и набавка нових. У делу који се односи на додатну опрему за чуварску службу је наведена набавка телескопских леза и напртњача за воду – за гашење пожара.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Сопствени приходи од обављања делатности	5.000,00
Укупно:	5.000,00

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Током 2023. године је планирано обележавање два значајна датума за Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“:

- 11. април – *Дан заштите природе*
- 22. април – *Дан планете Земље*
- „Дан слепог кучета“
- „Дан шафрањике“
- „Дан мочварне гладиоле“
- 5. јун – *Светски Дан заштите животне средине*

Пошто током протеклих година није реализовано, 2023. године је планирано да се током године одреде датуми који би били значајни за ово и за друга заштићена подручја. Датуми би се дефинисали у односу на значајне врсте заштићеног подручја, па би, у складу са тим, добили и називе (нпр. „Дан слепог кучета“, „Дан шафрањике“, „Дан мочварне гладиоле“). У Националном парку „Кишкуншаг“ у Мађарској већ постоје на овај начин дефинисани значајни датуми, па ће се у складу са постојећим календаром, дефинисати и наши значајни дани.

3. Активности на збрињавању и рехабилитацији строго заштићених и заштићених врста дивљих животиња

С обзиром на постојање Прихватилишта за дивље животиње у Зоо врту „Палић“, које добро функционише и са којима управљач има изузетно добру сарадњу од његовог оснивања, управљач у наредном програмском периоду не планира значајнију израду нове инфраструктуре, или обнову постојеће.

Од оснивања прихватилишта, наша чуварска и стручна служба у континуитету добро сарађује, како са запосленима у прихватилишту, тако и са инспекцијском службом и представницима Покрајинског завода за заштиту природе и Завода за заштиту природе Србије. Све пронађене повређене строго заштићене и заштићене дивље животиње на заштићеном подручју и ван заштићеног подручја уносимо у прихватилиште. У случају дојаве лица, да је дивља животиња (неповређена или повређена) евидентирана у насељеном месту ван заштићеног, или у заштићеном подручју, наши чувари и стручни сарадници излазе на терен и обавештавају представнике прихватилишта, инспекције и завода за заштиту природе. Приликом пуштања дивљих животиња, чуварска служба је неизоставно присутна на терену и накнадно прати активност пуштених јединки.

Будући да је све наведено пракса која добро функционише и да управљач о свим активностима уредно извештава надлежно министарство на месечном и годишњем нивоу, управљач ће наставити, као и до сад са предметним активностима.

- Управљач за наведену активност неће потраживати/ планирати додатна средства.

IX ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“.

Делатност Сектора заштите природе се суфинансира преко Фонда за животну средину Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање од стране Покрајине и Републике, као и од прихода од накнада за коришћење заштићеног подручја.

Делатност Сектора заштите природе се суфинансира преко Фонда за животне средине Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање Покрајине и Републике. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју. Акт о накнадама је усвојен 2014. године, усклађен са новим Законом током 2020. године, али је убирање накнада отежано, између осталог, зато што корисници подручја нерадо дају информације о обиму заузећа простора, а методологија утврђивања чињеничног стања на други начин, изискује додатне трошкове, као и време и не представља ефикасан начин утврђивања. Самосталним утврђивањем стања од стране управљача (мерење које су извршили чувари на терену и сл.), наишла су на оспоравања од стране корисника, те смо приступили другој методологији – ангажовање судских вештака.

У наредној, 2023. години, очекујемо да ће се планиране активност знатно теже реализовати, или се неће реализовати, због недовољног броја запослених сарадника, услед примене Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Сл. Гласника РС“, бр. 103/2015), по ком је на снази забрана запошљавања у јавном сектору. Управљач више не располаже другим могућностима. Такође, претпоставка је да се током периода трајања пандемије заразне болести COVID-19 (Уредба о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС“, бр. 66/2020, 93/2020, 94/2020 и 100/2020) и Наредба Градског штаба за ванредне ситуације од 09.07.2020. године, већина активности која се односи на едукацију школске и предшколске популације, организовано окупљање, едукативне активности у ширем смислу – кампови са природњачким темама, вођење група и пријем посетилаца – неће реализовати, или ће се организовати у знатно мањем обиму, или уз примену заштитних мера које би спречиле ширење заразне болести. Посетиоци заштићеног подручја су дужни да се придржавају мера из Уредбе Владе Републике Србије и Наредбе Градског штаба за ванредне ситуације, али управљач није у могућности да у потпуности примењује мере, услед недовољног броја запослених.

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2023. ГОДИНУ – Табела прихода за заштићено подручје ПИО „Суботичка пешчара“

Ред.број	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства Буџета Републике Србије	4.270.154,00
	1.1. Министарство заштите животне средине	4.170.154,00
	1.2. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	100.000,00
2.	Сопствени приходи	1.953.851,46
	2.1. Приходи од обављања делатности	506.258,50
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	1.447.592,96
	2.3. Остали сопствени приходи	0.00
3.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	1.783.750,00
	3.1. Град Суботица	1.783.750,00
4.	Остала средства	1.000.000,00
	4.1. АП Војводина	1.000.000,00
	4.2. Конкурси	0,00
	Укупно приходи	9.007.755,46

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2023. ГОДИНУ – Табела планираних расхода за заштићено подручје ПИО "Суботичка пешчара"

	Врста расхода	Буџет Републике Србије	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства (Буџет АПВ)	Укупно
III	ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	4.202.404,00	386.258,50	1.468.000,00	1.447.592,96	620.000,00	8.124.255,46
	Бруто зараде чувара	1.700.000,00	0,00	430.000,00	649.320,04	0,00	2.779.320,04
	Остали трошкови чуварске службе	996.404,00	249.101,00	0,00	0,00	0,00	1.245.505,00
	Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача и материјални трошкови њиховог рада	80.000,00	25.000,00	1.038.000,00	798.272,92	0,00	1.941.272,92
	Остали трошкови стручне службе	76.000,00	19.000,00	0,00	0,00	0,00	95.000,00
	Управљање отпадом – селектирање и одвожење отпада	200.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	250.000,00
	Заснивање и успостављање базе података ГИС	0,00	93.157,50	0,00	0,00	0,00	93.157,50
	Мониторинг – праћење стања	600.000,00	0,00	0,00	0,00	60.000,00	660.000,00
	Реинтродукција, реколонизација	0,00	0,00	0,00	0,00	210.000,00	210.000,00
	Ревитализација и мере активне заштите природе	550.000,00	0,00	0,00	0,00	300.000,00	850.000,00
IV	ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	0,00	0,00	315.750,00	0,00	347.750,00	663.500,00
	Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0,00	0,00	315.750,00	0,00	347.750,00	663.500,00
VI	ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	67.750,00	15.000,00	0,00	0,00	32.250,00	115.000,00
	Штампање промотивног материјала намењеног посетиоцима – тројезична брошура	67.750,00	0,00	0,00	0,00	32.250,00	100.000,00
	Медијско представљање (израда аудио и видео материјала)	0,00	15.000,00	0,00	0,00	0,00	15.000,00
VII	САРАДЊА	0,00	100.000,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00
	Сарадња са невладиним организацијама	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
	Сарадња са надлежним институцијама	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
VIII	ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ	0,00	5.000,00	0,00	0,00	0,00	5.000,00
	Противпожарна заштита – одржавање постојеће опреме за гашење	0,00	5.000,00	0,00	0,00	0,00	5.000,00
	УКУПНИ ТРОШКОВИ	4.270.154,00	506.258,50	1.783.750,00	1.447.592,96	1.000.000,00	9.007.755,46